

Υπόθεση C-427/21

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

14 Ιουλίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesarbeitsgericht (Γερμανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

16 Ιουνίου 2021

Ενάγων:

LD

Εναγομένη:

ALB FILS KLINIKEN GmbH

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Οι διάδικοι ερίζουν ως προς την υποχρέωση του ενάγοντος να παρέχει σε μόνιμη βάση την προβλεπόμενη συμβατικώς εργασία του σε τρίτο μετά τη μετάθεση του τομέα καθηκόντων του ενάγοντος στον τρίτο.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Εφαρμόζεται το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/104/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, περί της εργασίας μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης, στην περίπτωση που –κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της TVöD– τα καθήκοντα εργαζομένου μετατίθενται σε τρίτον και ο εργαζόμενος αυτός, στο πλαίσιο υφιστάμενης σχέσεως εργασίας με τον

προηγούμενο εργοδότη του, οφείλει, κατόπιν αιτήματος του τελευταίου, να παρέχει στον τρίτο, σε μόνιμη βάση, την προβλεπόμενη συμβατικώς εργασία του και να υπόκειται, ως εκ τούτου, στις επαγγελματικής και οργανωτικής φύσεως οδηγίες του τρίτου;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Συνάδει προς τον προστατευτικό σκοπό της οδηγίας 2008/104/EK το γεγονός ότι, όπως ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 3, σημείο 2b, του AÜG, η διάθεση προσωπικού, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD, εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής των εθνικών κανόνων προστασίας που αφορούν τη διάθεση εργαζομένων, με αποτέλεσμα οι εν λόγω κανόνες προστασίας να μην εφαρμόζονται στις περιπτώσεις της διαθέσεως προσωπικού;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2008/104/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, περί της εργασίας μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης, ειδικότερα άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, άρθρο 2 και άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως ε'

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Tarifvertrag für den öffentlichen Dienst (συλλογική σύμβαση εργασίας για τους εργαζομένους στη δημόσια διοίκηση, Γερμανία, στο εξής TVöD) στον τομέα της Vereinigung der kommunalen Arbeitgeberverbände (ομοσπονδίας ενώσεων εργοδοτών τοπικής αυτοδιοίκησης, στο εξής VKA) - Γενικό μέρος - της 13ης Σεπτεμβρίου 2005, ειδικότερα άρθρο 4, παράγραφος 3, και η καταχωρισθείσα στα πρακτικά δήλωση σχετικά με τη διάταξη αυτή

Το άρθρο 4, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της TVöD έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση που τα καθήκοντα εργαζομένου μετατίθενται σε τρίτο, κατόπιν αιτήματος του εργοδότη στο πλαίσιο υφιστάμενης σχέσεως εργασίας, η προβλεπόμενη συμβατικώς εργασία πρέπει να παρέχεται στον τρίτο (διάθεση προσωπικού).»

Η καταχωρισθείσα στα πρακτικά δήλωση σχετικά με τη διάταξη αυτή έχει ως εξής:

«Διάθεση προσωπικού –στο πλαίσιο της συνέχισης υφιστάμενης σχέσεως εργασίας– είναι η σε μόνιμη βάση απασχόληση σε τρίτο πρόσωπο. [...]»

Gesetz zur Regelung der Arbeitnehmerüberlassung (νόμος περί ρυθμίσεως του καθεστώτος προσωρινής διαθέσεως προσωπικού, Γερμανία, στο εξής AÜG) της 7ης Αυγούστου 1972, όπως ισχύει μετά την τροποποίηση που δημοσιεύθηκε στις

3 Φεβρουαρίου 1995 (BGBl. I, σ. 158, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον νόμο της 13ης Μαρτίου 2020 (BGBl. I, σ. 493), ειδικότερα άρθρο 1, παράγραφος 3, σημείο 2b, το οποίο ορίζει:

«Από την εφαρμογή του παρόντος νόμου [...] εξαιρείται η διάθεση εργαζομένων
[...]

2b. μεταξύ εργοδοτών, σε περίπτωση που τα καθήκοντα εργαζομένου μετατίθενται από τον προηγούμενο εργοδότη σε άλλον εργοδότη και βάσει συλλογικής συμβάσεως εργασίας για τους απασχολούμενους στον δημόσιο τομέα

a) η εργασιακή σχέση με τον προηγούμενο εργοδότη εξακολουθεί να υφίσταται και

b) η εργασία παρέχεται εφεξής σε άλλον εργοδότη·

[...]»

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Ο ενάγων εργάζεται στην εναγομένη από τον Απρίλιο του 2000. Η εναγομένη, η οποία είναι εταιρία οργανωμένη κατά τους κανόνες του ιδιωτικού δικαίου, διαχειρίζεται ένα νοσοκομείο. Ιδιοκτήτης και μοναδικός εταίρος της είναι η Landkreis (περιφέρεια) G, που είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Η εναγομένη δεν είναι κάτοχος της απαιτούμενης από το εθνικό δίκαιο άδειας για την προσωρινή διάθεση εργαζομένων σε τρίτους. Η σχέση εργασίας μεταξύ των διαδίκων διέπεται από τη συλλογική σύμβαση εργασίας για τους εργαζομένους στη δημόσια διοίκηση, όπως ισχύει για τους εργοδότες της τοπικής αυτοδιοίκησης (στο εξής TVöD).
- 2 Τον Ιούνιο του 2018, η εναγομένη εκχώρησε στη νεοσυσταθείσα εταιρία A Service GmbH διάφορους τομείς δραστηριοτήτων, στους οποίους περιλαμβάνεται επίσης η θέση εργασίας του ενάγοντος. Η εταιρία αυτή αποτελεί εξ ολοκλήρου θυγατρική της εναγομένης. Ο ενάγων έκανε χρήση της προβλεπόμενης από το εθνικό δίκαιο δυνατότητας εναντιώσεως στη μεταβίβαση της σχέσεως εργασίας του στην A Service GmbH.
- 3 Λόγω της εναντιώσεως αυτής, η σχέση εργασίας που συμφωνήθηκε μεταξύ του ενάγοντος και της εναγομένης εξακολουθεί να υφίσταται με το έως τώρα περιεχόμενο. Από τον Ιούνιο του 2018, ωστόσο, ο ενάγων παρέχει την προβλεπόμενη συμβατικώς εργασία του στην A Service GmbH, η οποία έχει την εξουσία να δίδει οδηγίες επαγγελματικής και οργανωτικής φύσεως προς τον ενάγοντα. Τη νομική βάση για αυτό αποτελεί η διάθεση προσωπικού σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, της TVöD. Η απασχόληση του ενάγοντος στην A Service GmbH έχει μόνιμο χαρακτήρα.

- 4 Ο ενάγων ζητεί να αναγνωρισθεί ότι δεν υποχρεούται να παρέχει την προβλεπόμενη συμβατικώς εργασία του στην A Service GmbH στο πλαίσιο διαθέσεως προσωπικού δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD. Υποστηρίζει ότι η απασχόλησή του στην A Service GmbH αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης. Η διάθεση προσωπικού, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD, αποτελεί μόνιμη τοποθέτηση εργαζομένου και, ως εκ τούτου, είναι παράνομη υπό το πρίσμα της οδηγίας 2008/104.
- 5 Τα δικαστήρια των προηγούμενων βαθμών δικαιοδοσίας απέρριψαν την αγωγή. Το αιτούν δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της αναιρέσεως που άσκησε ο ενάγων.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 6 Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, η διάθεση προσωπικού επιτρέπεται. Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 3, σημείο 2b, του AÜG, η διάθεση προσωπικού εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του Arbeitnehmerüberlassungsgesetz (νόμου περί προσωρινής διαθέσεως προσωπικού), ο οποίος μεταφέρει την οδηγία 2008/104 στην εθνική έννομη τάξη. Επομένως, η επίλυση της διαφοράς εξαρτάται ουσιαστικά από το αν η διάθεση προσωπικού σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, της TVöD συνιστά όντως τοποθέτηση εργαζομένου κατά την έννοια της οδηγίας 2008/104 και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως από το Δικαστήριο, αν η εξαίρεση της διαθέσεως προσωπικού από το πεδίο εφαρμογής του Arbeitnehmerüberlassungsgesetz δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 3, σημείο 2b, του AÜG είναι συμβατή με το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και με το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 7 Όσον αφορά το ζήτημα αν, εν προκειμένω, έχει εφαρμογή η οδηγία 2008/104, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, πρώτον, ότι, σύμφωνα με τις επιταγές της οδηγίας 2008/104, η διάθεση προσωπικού δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD θα μπορούσε από εννοιολογικής απόψεως να συνιστά τοποθέτηση εργαζομένου. Ωστόσο, ενδέχεται, επίσης, η διάθεση προσωπικού –λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της και του στόχου που επιδιώκεται με αυτήν να διασφαλιστεί το περιεχόμενο και η υπόσταση της σχέσεως εργασίας του εργαζομένου που θίγεται από τη σε μόνιμη βάση μετάθεση καθηκόντων, συμπεριλαμβανομένων των υφιστάμενων εργασιακών κανόνων και των κανόνων των συλλογικών συμβάσεων εργασίας– να διαφέρει τόσο σημαντικά από το απορρέον από την οδηγία 2008/104 πρότυπο της εργασίας μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης, ώστε να μην εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.
- 8 Το προβλεπόμενο στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της TVöD μέσο της διαθέσεως προσωπικού παρέχει στον εργαζόμενο τη δυνατότητα να συνεχίσει τη σχέση εργασίας με τον κατά τη σύμβαση εργοδότη του με το έως τώρα περιεχόμενο της

συμβάσεως και με τους προηγούμενους όρους απασχόλησης. Η διάθεση προσωπικού, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD, αφορά, επομένως, αποκλειστικά εργαζόμενους με μόνιμη σχέση εργασίας, τα καθήκοντα των οποίων μεταβιβάζονται σε τρίτο και αποσκοπεί στην εξασφάλιση της συνέχισης της εργασιακής τους σχέσεως σε μόνιμη βάση και στη διασφάλιση των όρων εργασίας τους.

- 9 Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, υπέρ της μη εφαρμογής της οδηγίας 2008/104 στις διαθέσεις προσωπικού που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της TVöD θα μπορούσε επίσης να συνηγορήσει το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι τους οποίους αφορά η διάθεση προσωπικού προσελήφθησαν αρχικώς για την εκτέλεση των υποχρεώσεων του ίδιου του εργοδότη και ότι, όπως καταδεικνύεται από την υπόθεση του ενάγοντος, ενδεχομένως άσκησαν τα καθήκοντα αυτά επί σειρά ετών. Επομένως, η σχέση εργασίας δεν συνήφθη, όπως προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/104, με σκοπό να τοποθετηθεί ο εργαζόμενος σε έμμεσο εργοδότη.
- 10 Επίσης, υπέρ της μη υπαγωγής της διαθέσεως προσωπικού, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/104 συνηγορεί το γεγονός ότι η διάθεση αυτή ήδη, εκ της φύσεώς της, έχει μόνιμο χαρακτήρα. Αποσκοπεί στην παροχή προστασίας και ασφάλειας στον εργαζόμενο που θίγεται από την οριστική παύση της εκτέλεσης των καθηκόντων του στον κατά τη σύμβαση εργοδότη του, αποτρέποντας τον κίνδυνο απώλειας της θέσεως εργασίας ή αλλαγής εργοδότη και τα τυχόν εντεύθεν μειονεκτήματα. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η τοποθέτηση εργαζομένου σε έμμεσο εργοδότη, κατά την έννοια της οδηγίας 2008/104, έχει ως εκ της φύσεώς της προσωρινό χαρακτήρα και τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε η παροχή εργασίας μέσω εταιρίας προσωρινής απασχόλησης στον ίδιο έμμεσο εργοδότη να μην καθίσταται μόνιμη κατάσταση για τον προσωρινά απασχολούμενο [απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2020, KG (διαδοχικές τοποθετήσεις στο πλαίσιο της προσωρινής απασχόλησης), C-681/18, EU:C:2020:823]. Η δομή της διαθέσεως προσωπικού θα μπορούσε να εξαλείψει τον κίνδυνο καταστρατήγησης της οδηγίας μέσω διαδοχικών τοποθετήσεων και, κατά συνέπεια, να αποτρέψει τις καταχρήσεις. Συναφώς, σε αντίθεση με την περίπτωση της εργασίας μέσω εταιρίας προσωρινής απασχόλησης κατά την έννοια της οδηγίας 2008/104, ο περιορισμός της διάρκειας της διαθέσεως προσωπικού θα μπορούσε να μην είναι αναγκαίος για την αντιμετώπιση της καταχρηστικής συμπεριφοράς του εργοδότη εις βάρος του εργαζομένου που έχει τεθεί στη διάθεση τρίτου. Αντιθέτως, ο περιορισμός αυτός θα συνιστούσε υποβάθμιση της προστασίας που επιδιώκεται με τη διάθεση προσωπικού.
- 11 Τέλος, δεν είναι σαφές αν η διάθεση προσωπικού δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD πληροί το κριτήριο της «οικονομικής δραστηριότητας» του κατά τη σύμβαση εργοδότη που προβλέπεται από το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/104. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οικονομική δραστηριότητα συνιστά, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/104, κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή παροχής υπηρεσιών

εντός συγκεκριμένης αγοράς (αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 2016, Betriebsrat der Ruhrlandklinik, C-216/15, EU:C:2016:883, σκέψη 44, της 23ης Φεβρουαρίου 2016, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας, C-179/14, EU:C:2016:108, σκέψη 149, και της 1ης Ιουλίου 2008, ΜΟΤΟΕ, C-49/07, EU:C:2008:376, σκέψη 22). Από το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/104, προκύπτει ότι η απουσία κερδοσκοπικού χαρακτήρα των επιχειρήσεων που τοποθετούν εργαζομένους σε έμμεσους εργοδότες δεν αποκλείει την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, γεγονός που συνηγορεί ενδεχομένως υπέρ της ερμηνείας ότι η οδηγία 2008/104 μπορεί να εφαρμοστεί ακόμη και στη διάθεση προσωπικού. Επιπλέον, στο πλαίσιο της διαθέσεως προσωπικού, από τον τρίτο καταβάλλεται τακτικά ως αντάλλαγμα ποσό το οποίο καλύπτει τις δαπάνες προσωπικού και τα διαχειριστικά έξοδα (επί του κριτηρίου αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Νοεμβρίου 2016, Betriebsrat der Ruhrlandklinik, C-216/15, EU:C:2016:883, σκέψη 45). Ωστόσο, δεν είναι σαφές αν η διάθεση προσωπικού αποτελεί δραστηριότητα του κατά τη σύμβαση εργοδότη η οποία συνίσταται στην προσφορά αγαθών ή στην παροχή υπηρεσιών εντός συγκεκριμένης αγοράς

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 12 Σε περίπτωση που το Δικαστήριο απαντήσει καταφατικά στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα και η διάθεση προσωπικού που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της TVöD εμπίπτει, κατ' αρχήν, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/104, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να διευκρινιστεί αν η εξαίρεση της διαθέσεως προσωπικού από το πεδίο εφαρμογής του Arbeitnehmerüberlassungsgesetz, την οποία εισάγει το άρθρο 1, παράγραφος 3, σημείο 2b, του AÜG, συνάδει με τον προστατευτικό σκοπό της οδηγίας υπό το πρίσμα του σκοπού της διασφάλισης των θέσεων εργασίας και της απασχόλησης που αυτή επιδιώκει.
- 13 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, αφενός, ότι, κατά τον εθνικό νομοθέτη, η εξαίρεση της διαθέσεως προσωπικού, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, της TVöD, από το πεδίο εφαρμογής του Arbeitnehmerüberlassungsgesetz αποσκοπεί στο να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η διάθεση προσωπικού πρέπει να θεωρηθεί ως ειδική μορφή μεταθέσεως καθηκόντων και πραγματοποιείται προς το συμφέρον των εργαζομένων τους οποίους αφορά η μετάθεση αυτή. Ο εθνικός νομοθέτης έκρινε ότι στις περιπτώσεις διαθέσεως προσωπικού δεν υπάρχει ανάγκη προστασίας των εργαζομένων με τον Arbeitnehmerüberlassungsgesetz, διότι οι παλαιοί όροι εργασίας εξακολουθούν να ισχύουν και οι τυπικοί κίνδυνοι της διαθέσεως εργαζομένου, ιδίως ο υψηλός βαθμός εργασιακής ανασφάλειας και η απασχόληση σε διαρκώς μεταβαλλόμενους τόπους, δεν υφίστανται, αλλά ο διατεθείς εργαζόμενος παραμένει στον προηγούμενο εργοδότη του.
- 14 Αφετέρου, κατά το αιτούν δικαστήριο, δεν είναι σαφές αν η επίτευξη του επιδιωκόμενου με την οδηγία 2008/104 προστατευτικού σκοπού τίθεται υπό αμφισβήτηση από το άρθρο 1, παράγραφος 3, σημείο 2b, του AÜG. Κατά την αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας 2008/104, για τους προσωρινά

απασχολουμένους, θεσπίζεται προστατευτικό πλαίσιο το οποίο δεν επιτρέπει διακρίσεις, χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και είναι αναλογικό, ενώ ταυτόχρονα λαμβάνει υπόψη την ποικιλία των αγορών εργασίας και των εργασιακών σχέσεων. Βάσει του προστατευτικού αυτού σκοπού, θα μπορούσε να είναι συμβατό με τις επιταγές της οδηγίας 2008/104 να εξαιρεθούν από τις προστατευτικές διατάξεις του Arbeitnehmerüberlassungsgesetz οι εργαζόμενοι που τίθενται στη διάθεση τρίτων σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, της TVöD, διότι η εν λόγω μορφή διαθέσεως προσωπικού αποσκοπεί, αυτή καθαυτή, στην προστασία και στην ασφάλεια των εργασιακών σχέσεων και των όρων τους και οι αυστηρές προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης αυτής αποτρέπουν τον κίνδυνο καταχρήσεων εις βάρος των εργαζομένων. Αντιθέτως, οι έννομες συνέπειες που προβλέπονται από τον Arbeitnehmerüberlassungsgesetz για την προστασία των προσωρινά απασχολουμένων (όπως, για παράδειγμα, η σύναψη σχέσεως εργασίας με τον έμμεσο εργοδότη) θα μπορούσαν να είναι αντίθετες προς τα συμφέροντα των εργαζομένων που τίθενται στη διάθεση τρίτων στο πλαίσιο της διαθέσεως προσωπικού. Η ανάγκη προστασίας των τελευταίων σε περίπτωση μεταθέσεως των καθηκόντων τους δεν προκύπτει ακριβώς από μια επισφαλή σχέση εργασίας, αλλά από την απειλή της σχέσεως εργασίας τους με τον κατά τη σύμβαση εργοδότη. Επομένως, η διάθεση προσωπικού διασφαλίζει τη συνέχιση της εργασιακής σχέσεως σε μόνιμη βάση υπό τους παλαιούς όρους της συλλογικής συμβάσεως, με τη συνέχιση, παράλληλα, της δραστηριότητας στα οικεία καθήκοντα.